

KÉT VERS

BOGDAN CIPLIC

DUDA

Látnivaló alig van rajta:
 birkabőrből a tömlője,
 hosszú pálca a fújtatója,
 és az egykori állat egyik lába helyére
 nádszálcsovét szúrtak,
 ez a fúvókája, sípszárnak is hívják,
 a dallamsípba torkoll, azon lyukak vannak,
 maga a síp nagy furulyához hasonló —
 a dudás a dallamot rajta cifrázza,
 de hangja furulyaszónál erősebb,
 mert öblös nyílás tátong a legvégén,
 s a legény — mint apró perselybe —
 ezüstallérjait abba csúsztatja,
 vallahányszor dudaszó kíséri végig a nagyutcán,
 a tömlő meg lelket szít a fújtatóba,
 a dudás a vállán tartja,
 gyönyörűséggel ékítették tarkabankára —
 a nótát a fújtató kíséri,
 két-három hangja mély és erőteljes,
 és a dudás háta mögött zeng szakadatlan.
 Van, ki lenézi ezt az egyszerű hangszert,
 muzsikáját ügyefogyott gajdolásnak véli,
 kedvére valóbb a harmonikának harsány dallása,
 vagy egész tamburahadnak zöngedezését inti füléhez,
 és ez is szép: Ősidők óta miénk e hangszer,
 ám a dudát mégse becsmérelném,
 mert a dudanóta kukoricásban szél dudorászása,
 füstlyukon járó léghuzat süvítése,
 ereszsatornákon eső ömlése,
 nádtetőről jégcsap csöpögése,
 mezőháton csikósok lovának dobogása,
 kapu előtt hazatért gulya bőgése,
 rőt szín tisztalábú ludak csevegése,
 pacséri vásáron szilaj csikók nyerítése,
 anyjától elszakított kikeleti bárány bégetése,
 falu s mező fölött ég dörgése,
 távoli jegenyét sújtó millám csattanása,
 árokban gátromboló dagadó ár zuborgása,

repedezett szikkadt úton szekér dőcögése,
 türelmes fonó rokkáján orsó pörgése,
 réthez közelítő méhraj zümmögése,
 szélfeszítette malomvitorla nyikordulása,
 arany gabonában haragos rigó rikkantása.
 Jó násznagy a mennyegzői mulatságba más muzsikát hogyan is kívánna,
 tamburaszó, hegedű vagy harmonika nem is illik oda,
 násznagyuramnak csak a dudás fújja naphosszat,
 az ősrégi dalt, azt a királyi éneket halkán fújdogálja,
 úkapa dalát a bánáti mezőkről,
 a ladikot a Tisza bal partjától Bácska felé taszító szélről,
 a bácskai boltokat foszlogató legényről,
 aki szégyenében magát a Tiszába ölte, szép Jelárról,
 hol dühödt csajkások gyilkolták egymást, a véres határról,
 csondát itató szegényember-sanjárról,
 sirámos az ének, mi feltör a jó öreg dudából,
 mély sóhajtása két-három hangot ismétél,
 s öregesen dűdöl, mint a mocsári özvegy béka.
 Néha hallani vágyom a hangját,
 amikor életemből éppen e hang hiányzik,
 és Tucakov Dinát, a kicsiny dudást is látni vágyom,
 néhai Dina dudást, aki mindeniknél szebben fújta,
 mindeniknél, kiket valaha ismertem, pedig húsnál is többen voltak.
 Ha jut eszembe Bánát és Bácska,
 én nemcsak rónát és Tiszát látok,
 Dina muzsikája is fülemben szöklek, tisztán hallom,
 mint zokog a parti fűzesben,
 a széles, végtelen, szép bánáti sorokon jajgatva jár-kei,
 és dédapa szíve táncra perdül bennem,
 és szépapa alföldi szíve is ropja idebenn —
 és mint Pétervárad kövér sok fala, oly hatalmas kötőmb
 az iszonyú bú, mely feldereng és máris felém tódul.
 Ó, ha olyankor figyelő fülem valóban megütné
 való igaz hangja a dudának,
 még ha nem is Dina zenélése volna, a sarkunkról messze hangzó,
 ó, hogy eltűnne a tengernyi bánát,
 hangjára, ó, hogy enyhülne gondom!
 Ám a dudások mind kevesebben vannak,
 a bánátbelieket ujjaimon számlálom,
 Dina apó keze nyugszik a sírban, híres dudája már régen néma,
 de jól ismert hangja ide-oda szálldos a légtérben,
 lebben a pitypangos, sík fűszőnyeg fölébe,
 szólal magányos, pusztá szívemben.

HÓLYAGSÍP

Ez hát a hólyagsíp, ez a semmi!
 Disznóhólyag s közönséges nádszál.
 Nádberékben megfáradott kondás kése faragta,
 tudatlanság nyomora és minctelenség és sötétség duzzasztotta,
 tőzegmocsár fölött tétován csapkodó szárnyak

fényvágynak csodája és derengő kívánások erői,
 puraszlelkek keserves sóhajtása,
 mely szívet burkoló, megkövült jég alól tör fel,
 dérlopte, szikesre boruló télből.

Ah, hólyagsíp, mellkas, mit messzeség mérge
 és szünke képzelet útján elfulladt gondolat telített,
 lefojezett, perzselte és vak fűszálak fölött jár-kel,
 ahol a gyökerek és magvak agyagos földben tengődnek,
 fehér és sárga sárban, agyagban és sovány földben,
 hűsvétalan böjtnapokon böjtöltetett földben,
 mély szakadékkal tönkrebárdált földben.

O, hólyagsíp, nyomorúságosabb a dudánál, csak nádszálla
 [tűzött hólyag,

énekében elbujdokol a pásztorbot
 s a szamarak s juhászkutyák testén koptatott bunkósbot,
 mely a lusta bojtár hátán is csattan — durva játék —,
 vagy verekedésben leányokért sújt le — a faluban kacarásznak,
 dagadó tehéntőgyet fejnek.

Ah, hólyagsíp, ah, ősapáink lelkén ősrégi sötétség,
 ah, ősi siratódal, el nem mondott kínok,
 agyonsebzett mosdatlan testek szenvedése, egyeilen díszük az erő volt,
 lemészárolt lelkek kínteserve, sebeikből vér patakzik.

Félelmetes hangot bíztak e zombéki hangszerre,
 önmagától életre sarjadt hangot, mely nőttön nőtt a végtagokban
 [és felserkent,

sertéshólyag, göbék és kandisznók hólyagja,
 őszövétségbeli nádszálsípra húzták,
 nádifurulyára,

nyílásain oly könnyedén táncolnak a különben hajlíthatatlan ujjak,
 a nádberekben és réti kóro közt bárd és nyesökés sebzette ujjak;
 csak két sikolyból álló a legszönyűbb panaszos kiáltás,
 két sikolyból, mindig ugyanabból, mindig ugyanazon sajtó sebből,
 békanyálas alvó mocsár tonkából fakadt sóhajtásból,
 óceányai gödrök, lápok, ingoványok és holtvizek sóhajából,
 vulkányomorban fortyogó tűz s elfojtott gejzir sóhajából;
 a vajúdó és halódó föld üvölt így,
 a sötét stüllyedések és hült szürke láva szülőanyja,
 a síkság nyúló testén szétszóródott tűzokádta láva szülője.

O, mezők, ó, füvek, ingoványok és zombékok és holtvizek,
 fősodrások, mellékágak, kutak, árkok, lápok, gödrök,
 gémeskutak és itatók, hullámok és erdők mélye, parti fűzesek,

[cserjések;

ó, nyájak, kondák, csordák és madárrajok, gulyák, ménesek és rétek,
 juhok, marhák, göbék, bikák, csődörök és kancák,
 farkasok és rókák, puszták urai, hiúzok,
 kardfogú komondorok, a nyakukon szöges láncok —
 síksági vérengző vadtól védők;

ó, pofák és orrok, szárnyak és taréjok, sarkantyúk és karmok,
 szemfogak és metszőfogak, lépőfogak és zápfogak,

ó, kerek égbe szúrt ég, ó, vonuló danusereg,

ó, legelőn felhasított tejestömlők, felhők,

ó, gémelek, faldok, nyugtalan szárnyak vadvilága,

kibicék, búvármadarak, sási sirályok és gólyák, partifecskék,
 nádberekben bölömbika sárkányüvöltése;

ó, Tisza menti tundra, sívóhomok, hordalékföld, iszapzátóny,
 [homokbánya!
 És ő, kinek báránybőr és ványolt posztó az öltözéke, bocskora cserzett,
 mellényben és bolgárszűrben rejtező szőrös ordas, vámpír,
 fekete vérc kering a daróc, bekecs, suba alatt,
 térdig süppedt a szittyóba, kecskefübe, gyékényesbe, ingoványba,
 övig ragadt a sártenger föld alatti üregébe,
 nyakig nőtt a vízmosásba, iszapba és folyóágba —
 ki a hólyagsípót fújja, vízözönök, örvények feltámasztója,
 a hólyagban és nádszálban halálról, feltámadásról, sírokról kotyog,
 szőrös karma a bánatot és örömet kitapintja,
 és kíséri két sikollyal, csak két mérhetetlen, végtelen hanggal,
 füttyel, üvöltéssel, jajjal, rikoltással,
 kacagással, visítással, nevetéssel, csikorgással, mennyel és pokollal —
 hólyagsípót fúj az ösünk, öregapa és szépapa, a pásztor és harcos,
 gyilkos, részeg s hájas gazda és éhes komondor,
 kő és sár és kard és pálca, kalpagok és kucsmák,
 sertéshólyagot ölelget, kinfájdalmat abba liheg,
 sötét saskarmot tapaszt a vékony nádpálcához,
 hogy hangszerén azt az ősi, nagyon nehéz énekét elfújja,
 előcsalja rég megkövült csordák bögését.

Vasagyi Mária fordításai